

людині. Всяка така діяльність людини, результатом якої є не відтворення вражень, що були в його досвіді, або дій, а створення нових образів або дій, і належатиме до цього другого роду творчої або комбінуючої поведінки. Мозок – це орган, який не лише зберігає й відтворює наш колишній досвід, він також комбінує, творчо переробляє та творить з елементів цього колишнього досвіду нові положення й нову поведінку. Якби діяльність людини обмежувалася лише відтворенням старого, то людина була б істотою, зверненою лише до минулого, і вмiла би пристосовуватися до майбутнього лише постiльки, оскільки воно відтворює це минуле. Саме творча діяльність людини робить її істотою, що звернена до майбутнього, творить його й видозмінює своє сьогодні” [1, с. 97].

Висновки. Отже, у сучасному розумінні креативність – це здібність людини до нестандартного, оригінального мислення та поведінки. При цьому необхідно відзначити творчий, конструктивний характер такого мислення й поведінки. Креативність виявляється багатогранно: це оригінальність і швидкість мислення, здатність знаходити несподівані рішення, здавалося б, у безвихідній ситуації, багата уява, почуття гумору, створення нових оригінальних продуктів (фізичних та інтелектуальних).

Література

1. Выготский Л.С. Психологические основы творческой деятельности / Л.С. Выготский // Свободное развитие личности школьника: философские и психолого-педагогические основы образования / [сост. В.И. Аксенова, Р.Г. Карандашова]. – Ставрополь : СКИПКРО, 2000.
2. Гилфорд Дж. Структурная модель интеллекта / Дж. Гилфорд // Психология мышления. – М. : Прогресс, 1965.
3. Лук А.Н. Психология творчества / А.Н. Лук. – М. : Наука, 1978.
4. Пиаже Ж. О природе креативности / Ж. Пиаже // Жан Пиаже: теория, эксперименты, дискуссии : сб. статей. – М., 2001. – 624 с.
5. Разумникова О.М. Личностные и когнитивные свойства при экспериментальном определении уровня креативности / О.М. Разумникова, О.С. Шемелина // Вопросы психологии. – 1999. – № 5.
6. Савенков А.И. Современные концепции одарённости / А.И. Савенков // Обдарована дитина. – 2001. – № 6. – С. 2–10.
7. Шурухт С.М. Подростковый возраст: развитие креативности, самосознания, эмоций, коммуникации и ответственности / С.М. Шурухт. – СПб. : Речь, 2006.

РАШКОВСЬКА В.І.

МОДЕЛЬ ПОЕТАПНОГО ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ СПАДЩИНИ

У сучасній освіті актуалізується проблема збереження історичної спадкоємності й примноження духовних надбань як світової, так і національної мистецької спадщини. Враховуючи дієвий вплив мистецтва на внутрішній світ особистості, доцільно зосередити увагу освітян на педагогічному потенціалі образотворчої православної спадщини (далі – ОПС) та її використанні в духовному розвитку майбутнього вчителя як детермінанти його професійної підготовки.

Сучасні концепції духовного розвитку майбутнього вчителя як детермінанти його професійної підготовки засвідчують значний інтерес науковців до питань духовності й духовної культури, але проблема духовного розвитку майбутнього вчителя засобами ОПС практично не розглядається. Мистецько-педагогічний аналіз доводить наявність високого професійно-освітнього потенціалу ОПС у духовному розвитку майбутнього вчителя.

Аналіз навчальних програм, підручників, навчальних посібників, навчальних планів зі спеціальності 6.0205 – Мистецтво. Образотворче мистецтво (1996, 1998, 2000, 2004, 2006 рр.) засвідчує, що з метою духовного розвитку майбутнього вчителя здобутки ОПС фрагментарно включено до змісту професійної підготовки майбутнього вчителя з I до V курсу. Найбільшою мірою їх відображено в дисциплінах професійно орієнтованих циклів (“Педагогіка”, “Психологія”, “Історія світової культури”, “Історія української культури”, “Основи мистецтвознавства”, “Історія художньої культури”, “Історія світового та вітчизняного образотворчого мистецтва”, “Етнокультурологія”, “Етнопсихологія”, “Методика образотворчого мистецтва”, “Психологія мистецтва”, “Кольорознавство” IV–V курси) і частково в дисциплінах гуманітарного та соціально-економічного циклів (“Філософія”, “Історія України”, “Культурологія”, “Релігієзнавство”, “Етика і естетика”, I–II курси).

Доцільність включення ОПС до процесу духовного розвитку майбутнього вчителя не викликає сумніву, проте відсутність наукового обґрунтування теоретико-методичних основ його використання перешкоджає впровадженню в навчальний процес. З огляду на наведене актуалізується проблема розроблення та впровадження в практику професійної освіти вищих навчальних закладів моделі поетапного духовного розвитку майбутнього вчителя як детермінанти його професійної підготовки.

Мета статті – обґрунтувати та проаналізувати модель поетапного духовного розвитку майбутнього вчителя засобами ОПС як детермінанти його професійної підготовки.

Проблема духовного розвитку майбутнього вчителя знайшла відображення при вирішенні широкого кола теоретико-методичних питань, спрямованих на дослідження духовності як детермінанти професійної підготовки майбутнього вчителя, формування його педагогічної майстерності та педагогічної культури (Б. Вульфів, В. Гриньова, Л. Губерський, І. Зязюн, В. Кан-Калік, Н. Корякіна, Л. Крамущенко, О. Олексюк, Г. Сагач, О. Сухомлинська, Н. Тарасевич, А. Ткаченко та ін.), зокрема в контексті особистісно орієнтованого (Ш. Амонашвілі, Г. Балл, І. Бех, О. Бондаревська, М. Євтух, В. Кремень, О. Пехота, В. Пономаренко, В. Серіков, С. Сисоєва, В. Сухомлинський, А. Сущенко, Т. Сущенко, Н. Щуркова, І. Якиманська та ін.) та інтегративного підходів (А. Алексеєнко, В. Братусь, В. Зеньковський, М.І. Пірогов, С. Пролєєв, Л. Сурова, Т. Тхоржевська, К. Ушинський, Т. Флоренська, Є. Шестун, О. Шикун та ін.).

Модель поетапного духовного розвитку майбутнього вчителя засобами ОПС включає розуміння духовності як категорії людського буття. “Духовність – категорія людського буття, якою виражається його здатність до самотворення та творення культури. Духовність є вищим рівнем розвитку особистості, на якому основними мотиваційно-смысловими регуляторами її життєвої діяльності є вищі людські цінності. Це рівень найбільш зрілої та відповідальної (перед собою й іншими) особистості, здатної не тільки пізнавати та відображати навколишній світ, а й творити його. Дух об’єктивується в артефактах. Результатом творення є культура” [3, с. 244].

Науково-методичні основи розробки моделі поетапного духовного розвитку майбутнього вчителя засобами ОПС базуються як на загальноприйнятих вимогах, що висувуються до педагогічних моделей, так і на напрацюваннях православної традиції духовного розвитку засобами ОПС. Серед останніх варто навести “філософію серця” як теоретичну та “художню православну антропологію”, як

практичну основу духовного розвитку; символічне мислення як засіб духовно-онтологічного спілкування з ОПС. З огляду на наведене, в основу використання ОПС з метою духовного розвитку студентів покладені як загальнопедагогічні, так і специфічні принципи. Серед загальнопедагогічних використано такі принципи:

- цілеспрямованості та цілісності, що забезпечують єдність і взаємозв'язок усіх варіативних компонентів педагогічного процесу;
- культуровідповідності, який передбачає залучення кожного студента до предметного світу національних культурних цінностей; збагачення історико-етнічними напрацюваннями; виховання толерантного ставлення до інших культур та конфесій;
- комплексності, який передбачає використання різноманітних форм і методів навчання, де пріоритетного значення набуває духовний розвиток особистості;
- індивідуального підходу, що здійснюється на основі визначення рівнів готовності студентів до сприйняття ОПС і добору диференційованих завдань;
- зв'язку теорії з практикою в духовному розвитку особистості (професійна діяльність, духовний розвиток, перенесення набутого духовного досвіду в професійну діяльність).

Серед специфічних використано такі принципи:

- пріоритетності духовного розвитку майбутнього вчителя як детермінанти його професійної підготовки;
- поетапності духовного розвитку, що виходить з православного розуміння духовного сходження особистості до досконалості й образно зображується в іконописі як “лествиця”;
- соборності як практичного прилучення до духовного досвіду православної традиції;
- ієрархізації внутрішнього світу особистості майбутнього вчителя;
- діалогічності художнього спілкування, яке уможливорюється через духовно-онтологічні характеристики ОПС.

Мета моделі – формування духовного розвитку майбутнього вчителя засобами ОПС. Модель розроблено за трьома взаємопов'язаними етапами: пропедевтичним, аскіологічним, духовно-праксіологічним. Завдання першого етапу – пропедевтичного – формування готовності майбутнього вчителя до духовного розвитку; теоретичні знання про шляхи духовного розвитку. Другого – аскіологічного – поповнення знань тезаурусу з теоретико-концептуальних, мистецько-естетичних і психолого-педагогічних основ духовного розвитку. Третього – духовно-праксіологічного – узагальнення та систематизація теоретичних знань; формування практичних умінь духовно-онтологічного спілкування з ОПС; набуття практичного духовного досвіду; здатність перенесення його в професійну діяльність.

Кожен з етапів моделі поетапного духовного розвитку майбутнього вчителя засобами ОПС відображає реалізацію програмно-методичного навантаження: мету, завдання та процесуальну спрямованість етапу, духовно-онтологічні характеристики ОПС стосовно формування окремих складників духовного розвитку майбутнього вчителя, характер дидактичних завдань. Зміст етапів побудовано відповідно до основних структурних компонентів навчального процесу: цільового, мотиваційного, змістового, операційно-діяльнісного, результативно-коригувального.

Враховуючи складність викладення всього матеріалу з аналізу моделі поетапного духовного розвитку майбутнього вчителя засобами ОПС обсягом однієї статті, обмежимося аналізом цільового компонента моделі.

У цільовому компоненті визначаються конкретні завдання для кожного етапу відповідно до цілей, визначених Державним стандартом та освітньо-кваліфікаційною характеристикою фахівця – майбутнього вчителя. Із цією метою нами розроблено топоніміку цілей духовного розвитку майбутнього вчителя засобами використання ОПС в змісті професійної підготовки. Дисципліни державного стандарту згруповано за трьома етапами розробленої моделі: пропедевтичним (“Філософія”, “Історія України”, “Культурологія”, “Релігієзнавство”, “Етика і естетика”, I–II курси); аксіологічним (“Педагогіка”, “Психологія”, “Історія української культури”, “Етнокультурологія”, “Етнопсихологія”, “Історія світової культури”, “Історія художньої культури”, “Історія світового та вітчизняного образотворчого мистецтва”, “Основи мистецтвознавства”); духовно-практичним (“Методика образотворчого мистецтва”, “Кольорознавство”, “Перспектива”, “Психологія творчості”).

Топоніміку цілей духовного розвитку майбутнього вчителя засобами ОПС в змісті його професійної підготовки подано в таблиці. На першому етапі – пропедевтичному – у процесі вивчення дисципліни “Філософія” відбувається розширення семантичного поля пізнання людини та світу, уможлиблюється образне сприйняття античної й середньовічної філософії; здобутки ОПС стають засобом синтезу знань філософії, мистецтва, релігії, культури, науки. Зокрема, зображення Платона та Аристотеля зустрічаються на давніх фресках християнських храмів з надписом: “І во святих, Отець наш, Платон” (Собор Святої Софії, м. Київ) [1, с. 72].

Таблиця

**Топоніміка цілей духовного розвитку майбутнього вчителя
засобами ОПС в змісті професійної підготовки**

Етапи духовного розвитку майбутнього вчителя засобами ОПС		
ПРОПЕДЕВТИЧНИЙ	АКСІОЛОГІЧНИЙ	ДУХОВНО-ПРАКТИЧНИЙ
Завдання: формування готовності майбутнього вчителя до духовного розвитку; теоретичні знання про шляхи духовного розвитку	Завдання: поповнення знань тезаурусу з теоретико-концептуальних, мистецько-естетичних і психолого-педагогічних основ духовного розвитку	Завдання: узагальнення та систематизація теоретичних знань; формування практичних умінь духовно-онтологічного спілкування з ОПС; набуття практичного духовного досвіду; здатність перенесення його в професійну діяльність
Філософія – збагачення філософських шляхів пізнання матерії та свідомості; світу явищ і причин, світу речей та ідей, феноменів і ноуменів, світу видимого й невидимого як підґрунтя для усвідомлення духовних основ життя, прояв бажання до духовного розвитку	Педагогіка – поглиблення та інтеграція з науково-педагогічних напрацювань за православною традицією. Психологія – доповнення змісту дисципліни онтологічними вимірами внутрішнього світу майбутнього вчителя засобами ОПС	

Етапи духовного розвитку майбутнього вчителя засобами ОПС		
ПРОПЕДЕВТИЧНИЙ	АКСІОЛОГІЧНИЙ	ДУХОВНО-ПРАКСІОЛОГІЧНИЙ
<p>Історія України – доповнення невербальними джерелами православного мистецтва історичної інформації; збереження, спадкоємності духовних національних цінностей, зокрема православної традиції, відродження національного ідеалу як підґрунтя для виявлення духовних потреб і запитів.</p> <p>Культурологія – поглиблення культурологічних знань та їх онтологічне спрямування на духовний розвиток художніми засобами</p>	<p>Історія української культури – збагачення духовного змісту української культури через аксіологію іконопису як підґрунтя для розвитку вмінь осмислювати цінність і спрямованість життя.</p> <p>Етнокультурологія – збереження національної ідентичності; поглиблення знань з етнічних моральних цінностей національної культури та їхня інтеріоризація майбутнім учителем як основи для побудови ієрархії педагогічних цінностей.</p> <p>Етнопсихологія – розширення знань етнічного “коду” національної психології: вміння “дивитися на світ душею”, панестетизм, “кордоцентризм” як підґрунтя для духовного розвитку майбутнього вчителя</p>	
<p>Релігієзнавство – збагачення знань через: розширення образного розуміння основ християнського вчення (“ікона – книга для неграмотних”); сприяння доступності та зрозумілості текстів Біблії; спрощення розуміння догматичних розбіжностей західного та східного християнства; тлумачення Біблії та Євангелій як книг символічних; образне доповнення положень християнської етики; виховання толерантності до всіх конфесій</p>	<p>Історія світової культури – збагачення релігійною складовою як інтеграцією духовних цінностей світової й православної культури, втілених у мистецтві.</p> <p>Історія художньої культури – доповнення онтологічним змістом понять: “художній образ”, “художня краса”, “художня картина світу”, “художня концепція людини”, “художня аксіологія”, “художній смак”.</p> <p>Історія світового та вітчизняного образотворчого мистецтва – збагачення компаративним аналізом світського і релігійного, католицького і православного образотворчого мистецтва та їх педагогічним потенціалом</p>	<p>Методика образотворчого мистецтва – узагальнення та систематизація здобутих теоретичних знань та їх залучення до поглибленої методики читання творів ОПС як засобу духовного розвитку; напрацювання діалогічного спілкування з ОПС через збагачення духовно-онтологічних характеристик ОПС; набуття практичного духовного досвіду та здатності перенести його в професійну діяльність.</p> <p>Кольорознавство – систематизація знань з колористики: зв’язок психолого-педагогічного і духовного виміру мистецьких здобутків (ікона – “філософія у фарбах”) та перенесення в професійну діяльність.</p>

Етапи духовного розвитку майбутнього вчителя засобами ОПС		
ПРОПЕДЕВТИЧНИЙ	АКСІОЛОГІЧНИЙ	ДУХОВНО-ПРАКСІОЛОГІЧНИЙ
		Перспектива – узагальнення знань з композиційно-просторових прийомів іконопису (зворотна перспектива); розширення художніх можливостей духовно-онтологічного введення в аксіологію духовного простору та усвідомлення себе в її вимірах. Психологія творчості – систематизація й узагальнення знань студентів з психологічно-духових вимірів поняття “творчість” та відповідальності митця за духовний зміст його творіння
Етика й естетика – актуалізація усвідомлення етично-естетичного виміру православного мистецтва; художня ілюстрація образного втілення провідних категорій етики – добра і зла та естетики (образне – безобразне, низьке – піднесене, прекрасне – потворне) як підґрунтя для розвитку здатності до естетичного й духовного виміру православного мистецтва	Основи мистецтвознавства – поглиблення знань з мистецької аксіології через образотворчі прийоми: емоційно-психологічні, колористично-світлові, композиційно-просторові, іконічно-часові	

Використання викладачем прикладів храмової архітектури, наприклад готичної й давньоруської, збагачує та спрощує збагнення середньовічної філософії. Так, готика втілює через архітектурні форми ідею маніфестації віри через розум, тобто головний принцип схоластики – принцип *manifestare* (“виявлення”, “демонстрації”), який визначав напрям думки головного постулату – “роз’яснення заради самого роз’яснення” [2, с. 72]. У давньоруській архітектурі луковичний купол символізує “сходження духового вогню у світлицю душі”, який визначає концепцію “філософії серця” [4, с. 31].

Впровадження ОПС доповнює дисципліну “Історія України” художньою інформацією розвитку й становлення української народності, народу, його самосвідомості, національного ідеалу. Ікона долає час, несе світло вічності, оскільки канонічний іконопис не підлягає змінам, а отже, несе історичну правду, історичну істинність зображень. Наприклад, залучення Київської школи іконопису розширює джерела історичної інформації, зокрема й про витoki духовності русичів, які не відтворила писемність.

Використання ОПС при вивченні “Культурології” збагачує більш глибоким вивченням і збагненням аксіології стародавньої та середньовічної культури. Зокрема, компаративний аналіз античного храму і православного засвідчує, що храми в Давній Греції будувалися з головним акцентом на фасаді будівлі. Античні храми (Парфенон, Ерехтейон, храм Зевса, храм Артеміди тощо) являють собою вівтар, перед яким на площі, перед храмом, здійснювалися богослужіння, містерії, жертвоприношення, свята. Портики із величною колонадою були чудовими лаштунками для релігійних і громадянських дійств. В середині, як правило, храм був порожнім, у ньому була лише статуя божества, якому він присвячений. На відміну від античного, найголовніше багатство й велич християнського храму зосереджені в середині цього, чим акцентується думка про домінування внутрішнього світу людини над її зовнішнім оточенням. Цим підкреслюється православне твердження, що головними в духовному розвитку майбутнього вчителя є цінності його внутрішнього світу, а не соціуму.

Пропедевтичний етап духовного розвитку особистості майбутнього вчителя є необхідним, але недостатнім. Наступний його етап – аксіологічний, до якого віднесено ряд дисциплін, предметний зміст яких суттєво збагачується педагогічною аксіологією через використання ОПС.

Важливість посилення аспекту педагогічної аксіології, актуальність життєвих орієнтирів особистості підкреслено в “Енциклопедії освіти”: “Онтологічним контекстом формування та розвитку духовності є культурна реальність... Для того, щоб людина духовно зростала, творила себе, вона має осмислювати культуру як умову своїх життєвих орієнтирів” [3, с. 244].

При введенні ОПС у дисципліну “Педагогіка” відбувається суттєве доповнення та інтеграція науково-педагогічних надбань з православною традицією; ієрархізація духовно-моральних цінностей студента та його педагогічних цінностей як майбутнього фахівця; формування ідеалу духовної особистості. Залучення мистецьких православних здобутків сприяє прояву бажання до духовного розвитку, здатності переносити набутий досвід духовного розвитку в професійну діяльність. За умов використання ОПС здійснюється: прилучення до напрацьованої в здобутках ОПС ієрархії художніх та педагогічних цінностей; поглиблення поняття “учительство як служіння”; виявлення духовних потреб і запитів, стимулювання бажання до духовного розвитку, здатності переносити набутий духовний досвід у професійну діяльність.

Використання ОПС при вивченні “Психології” сприяє в психолого-педагогічному напрямі розвитку волі до добра, набуттю здатності та вмінь протистояти злу не стільки зовнішньому, скільки внутрішньому, яке “гніздиться в глибинах внутрішнього “Я”. Проходить усвідомлення шляхів становлення духовного досвіду, який сприймається людиною *per centrum* – через серце, оскільки воно є осередком доторку до духовного світу. Варто підкреслити, що серцю притаманна антиномічна спрямованість, воно одночасно може стати і джерелом ненависті, “затмареним”, “озлобленим”, коли чинитиме опір духовному розвитку (Єфрем Сиріянин, Лука (В.Ф. Войно-Ясенецький), Г. Сковорода та ін.). Наведене положення має суттєве психологічне значення в процесі духовного розвитку майбутнього вчителя мистецькими засобами (зокрема, “естетизація зла” в мистецтві).

Використання іконопису при вивченні дисципліни “Етнокультурологія” розкриває етнос і характер людей місцевості, де писалися ікони, через колорит зобра-

жень. Ікони Київської землі через колорит добре передають притаманну українцям національну толерантність, неприйняття насильства, високу релігійність наших співвітчизників. Іконопис Суздальської землі відрізняється вишуканістю, витонченістю пропорцій та ліній, що втілює холодний, блакитний, срібний колорит ікон. Новгородський іконопис відображає ідеал новгородців – красу духовної сили, яка відтворена яскравим колоритом через сильні, сміливі, чисті фарби, в яких домінують життєствердні червоний, зелений, жовтий кольори [5, с. 342].

Викладачі дисципліни “Етнопсихологія”, використовуючи ОПС, розширюють знання студентів через засвоєння самотнього світорозуміння свого народу, його духовного архетипу, необхідності збереження його спадкоємності як гарантії зречення духовних і етнічних основ життя народу незалежно від місця й країни проживання. Варто підкреслити, що знання іконопису сприяє духовній єдності нації на мистецькому ґрунті, поза простором і часом.

Пропедевтичний та аксіологічний етапи духовного розвитку майбутнього вчителя засобом ОПС стають підґрунтям для напрацювань третього – духовно-практичного етапу моделі. На цьому етапі найбільшою мірою залучається художня православна антропологія як практична основа духовного розвитку майбутнього вчителя в його фаховій підготовці.

Використання ОПС у дисципліні “Методика образотворчого мистецтва” надає можливість узагальнити та систематизувати здобуті теоретичні знання й залучити їх до оволодіння практичною методикою символічного читання творів ОПС (Ноевий ковчег, фрески, іконопис, мозаїка, вітражі, храмова архітектура тощо). На ґрунті цієї методики уможлиблюється опанування духовно-діалогічним спілкуванням з ОПС, набуття практичного духовного досвіду та перенесення його в професійну діяльність. Оволодіння методикою надає можливість провести компаративний аналіз мистецьких здобутків світського, католицького та православного мистецтва з метою з’ясування професійно-освітній потенціалу й використання в педагогічній практиці.

Викладачі з дисципліни “Кольорознавство” використовують знання з психологічних аспектів впливу кольору на становлення складників духовного розвитку майбутнього вчителя: розуму, почуттів та волі через колорит іконопису.

Викладачі дисципліни “Перспектива” наголошують на композиційних засобах іконопису, що здатні художніми засобами онтологічно “включити” споглядача в духовне поле ікони. Варто підкреслити, що багато сучасних митців шукають нових художніх засобів приєднання глядача до живописної чи сценічної дії. В іконописі така можливість реалізована багато віків тому (відсутністю профільних ликів святих, методом “зворотної” перспективи тощо). Так, використання “зворотної” перспективи в “Трійці” А. Рубльова – це не просто композиційний прийом, а приєднання до смислу життя. Лінії, які розгортаються в іконі, ідуть у нескінченність. Людині, яка ввійшла в цей духовний простір, розкривається інший світ й інший вимір буття. Ікона вводить у духовний простір, залучає до духовного діалогу, в якому бере участь не лише той, хто говорить, а й той, хто слухає. Стається доторк до духовного світу та введення до його онтологічного виміру художніми засобами іконопису.

При проведенні знять з дисципліни “Психологія мистецтва” викладачі, залучаючи ОПС, збагачують дисципліну психологічними шляхами впорядкування емоцій особистості майбутнього вчителя через вплив мистецтва на внутрішній

світ, як “храму душі”, який не можна руйнувати зайвими емоціями, тобто пристрастями. Впорядкування емоційного складника є дуже важливим у духовному розвитку. У Старому Заповіті пророк Ієремія оплакував розорення чудового Єрусалимського храму. Проповідник Нового Заповіту – Іоанн Златоуст плаче над розоренням храму душі свого ближнього, вважаючи, що це горе є незмірно більшим, ніж руйнація храму. Наведений приклад підтверджує, що впорядкування емоційного складника є дуже важливим у духовному розвитку майбутнього вчителя.

Висновки. Високий професійно-освітній потенціал ОПС засвідчує доцільність включення православних мистецьких надбань до процесу духовного розвитку майбутнього вчителя як детермінанти його професійної підготовки.

Впровадження моделі поетапного духовного розвитку майбутнього вчителя засобами ОПС суттєво поглиблює зміст дисциплін, визначених Державним стандартом та освітньо-кваліфікаційною характеристикою фахівця – майбутнього вчителя.

Використання моделі поетапного духовного розвитку майбутнього вчителя засобами ОПС сприяє формуванню його світоглядних позицій, здатності до морально-естетичного самовдосконалення, підвищенню особистісної та професійної культури.

Впровадження моделі поетапного духовного розвитку майбутнього вчителя засобами ОПС може бути використаним не лише у вищих педагогічних навчальних закладах з метою духовного розвитку майбутнього вчителя як детермінанти його професійної підготовки, а й в обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти для вдосконалення професійної діяльності педагогів та науково-методичних центрах вищої школи для подальшого вдосконалення теоретичної й практичної підготовки майбутніх учителів шляхом збагачення змістового компонента підготовки, педагогічної практики та самостійної роботи.

Література

1. Асеев Ю.С. Мистецтво стародавнього Києва / Ю.С. Асеев. – К. : Жовтень, 1969. – 240 с.
2. Богословие в культуре Средневековья / [ред. Л. Лутковского]. – К. : Путь к Истине, 1992. – 384 с.
3. Енциклопедія освіти / [ред. В.Г. Кремінь]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Лествичник И. Лествица, возводящая на небо / И. Лествичник. – М. : Правило веры, 1999. – 672 с.
5. Рудницька О.П. Основи педагогічних досліджень / О.П. Рудницька, А.Г. Болгарський, Т.Ю. Свистельнікова. – К. : Педагогіка, 1998. – 148 с.
6. Успенский Л.А. Богословие иконы Православной церкви / Л.А. Успенский. – М. : Изд-во Западно-Европ. экзархата. Моск. Патриархат, 1999. – 474 с.

СКІРКО Р.Л.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ В ОСВІТНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

Однією з умов підвищення якості освіти майбутніх психологів є ефективне формування в них професійної компетентності, підготовка до всіх форм психологічної практики та видів діяльності, які передбачаються функціональними обов'язками.

Аналіз галузевого стандарту, освітньо-кваліфікаційної характеристики, програми підготовки практичних психологів доводить, що майбутній спеціаліст-психолог має оволодіти компетентністю в різноманітних сферах діяльності, серед яких значущою є соціальна сфера, зокрема соціальна взаємодія. З іншого